

Brez službe.

Spisal Josip Milan Prosen.

1.

očasi, s tresočimi koleni in s tesnimi občutki sta stopicala Ivan in Anka po širokih, položnih stopnicah navzgor v prvo nadstropje do stanovanja tvorniškega ravnatelja.

Iz časniškega naznanila sta bila zvedela, da iščejo za tvornico novega, oženjenega vratarja, ki bi poleg svojega posla tudi snažil in kuril prostore, postrezal gospoda ravnatelja in opravljal še druge malenkosti, ter bi za to imel prosto stanovanje, kurjavo, luč in dobival še dvajset goldinarjev na mesec; zraven da je tudi še nekaj postranskega zaslužka. Predstaviti da se pa morata oba, mož in žena . . .

»Lepa, prijetna službica bi to bila,« sta si mislila oba.

Na stopnicah sta nehote postala. Prsi so se jima dvigale naglo, krčevito, in v grlu ju je začelo nekaj tiščati in daviti, da sta težko, neenakomerno sople, a srce jima je glasno utripalo . . .

»Da le ne bi bilo zastonj!« vzdihne Anka.

On molči.

»Kaj pa, ako tudi tukaj ne bi bilo nič?« vzdihne naposled obupno.

Ta misel ga je popolnoma uničila, noge ga niso hotele več držati, in sesti je moral na stopnico. Z roko si je podpiral glavo in topo zrl v gladke, kamenene, bele stopnice pod nogami.

»Ako ne bi bilo nič?« je ponavljala ona mehanski za njim.

»Potem . . . potem . . .«

Zgoraj se odpro vrata, in začujejo se stopinje na hodniku.

»Pogum, Ivan,« šepne ona. »Nekdo gre. Pojdiva dalje!«

In vzdignil se je ter, oprijemajoč se ob gladki, železni držaj, stopal z Anko proti vrhu.

Nasproti jima pride gospod srednje starosti, majhnega, skoro pritlikavega stasa, velikega, debelega, topega nosu, pod katerim je štrlelo nekoliko kratkih, rdečkastih, ščetinastih in redkih brk, a izpod nizkega čela mu je gledalo dvoje drobnih, lokavih oces.

Po bliskovo je premeril najprej Anko, in trdi izraz na njegovem licu se je takoj ublažil. Zatem se je obrnil do Ivana, ki je v tem hipu snel pokrivalo raz glavo in ponižno pozdravil.

»Gospoda ravnatelja iščeta? — Hm, to je lepo! — To je res lepo, a kaj bi rada? — Povejta, česa želita!« je dejal prisiljeno prijazno.

Ko mu je Ivan razodel svojo željo, se je mož suho zasmejal in dejal s tihim, hohnjavim glasom:

»Tako torej! . . . To je lepo! — Hm, jaz sem ravnatelj, in vidva želita prazne službe? — No, pač ne bi bilo nemogoče, da jo dobita! To je lepo, kaj ne?«

In obrnil se je gospod ravnatelj zopet k Anki. Njegove oči so jo premerile vnovič od vrha do tal, in komaj viden, toda zadovoljen nasmeh mu je šinil preko debelih, visečih ustnic.

»Ali imata kaj izpričeval?«

Ivana je spravilo to vprašanje v zadrego, in dozdej mrtvaško-bledo lice mu je zalila temna rdečica. Nekaj je zajeceljal, a gospod ravnatelj se je sladko nasmejal, rekoč:

»Hm, že vidim, že vidim. Nič ne del! Pokažeta mi jih lahko drugič! Ha, ha! To je lepo, kaj ne?«

Ivan in Anka nista vedela, pri čem da sta. S povešeno glavo je stala ona in si gladila z desnico gube ponošenega krila . . .

»Ali smeva upati, gospod ravnatelj?« se oglasi Ivan.

»Hm, hm, danes vama ne morem povedati še nič gotovega! Jutri torej zvesta — to je lepo, kaj ne?«

»Ali naj se zglasiva jutri?« vpraša Ivan.

»Da, jutri koj po obedu, ob dveh popoldne! — Hm . . . to se pravi . . . hm . . . ni treba . . . hm, čemu bi hodila oba? — Vi lahko ostanete doma! To je lepo, kaj ne da? . . . Tukaj-le v ti sobi bom — prva vrata na levo! To je lepo, kaj ne? — Zadostuje torej, ako pride vaša žena . . . sama . . . Razumete?«

Nekaj čudnega je zvenelo iz njegovih besed, in Anka se je nehote stresla.

Toda Ivan je menil, da pač pride lahko ona sama, ako gospod ravnatelj to želi.

Poslovila sta se in stopala nizdoli z nekoliko ložjim srcem, a vznemirjena, kakor nad neko novo, neznano in nevidno usodo, ki visi nad njima.

2.

Jasno, zimsko popoldne je bilo družega dne.

Ivan je sedel v majhni, velikemu tičniku podobni podstrešni sobi nesnažnega predmestja; skozi edino okno je videl samo na streho domače hiše, na nasprotni strani pa umazano-rdečkasto opeko drugih,

v daljavo se prostirajočih strmih streh, temni, sivkasti dim, valeč se nalik jesenski megli okoli dimnikov, semtertja trumo lahkoživih, izstradanih vrabcev, ki šo silili v mrazu pod opeko, par golobov, sentimentalno se kljunčkajočih in grlečih v gorkem zavetju poleg visokega dimnika, in pa tam, skoro v nedogledni daljavi kos temnozelelega morja . . . Ta razgled! Pod njim pa je zijala globočina, katera odprtina pa je bila preozka, nego da bi bi mogel videti na dnu umazano dvorišče.

Sobica sama na sebi je bila snažna, dasi je bil pod že ves trhel in so se deske upogibale pod nogami. V kotu na desni je stala skromna postelja, zraven nje je čepela velika črešnjeva skrinja, a na nji nizka lesena zibel. V nasprotnem kotu se je stiskalo majhno železno ognjišče, toda nezakurjeno, zraven njega par stolic, in na tleh je samevala velika, cinasta umivalna skleda s temnorjavim vrčem za vodo.

Ivan je bil sam. Anka je bila baš odšla pozvedovat k tvorniškemu ravnatelju. Poleg njega se je igral trileten dečko, a v zibeli je brcalo drobno, poldrugoletno dekletce. Sedel je na skrinji in z desnico gugal zibel, da je odmevalo vedno enakomerno, zamolklo bobnenje od trhljih tal. Z levico si je tiščal podbradek in naslonjen je bil z laktom na koleno, da je bil ves sključen in upognjen.

V sobici je bilo silno mrzlo; otrok na tleh je stiskal v hlačne žepe drobne, od mraza temnomodrikaste ročice. Toda Ivan ni čutil, ni videl ničesar okoli sebe. Njegov duh je plaval v tem trenutku drugod; proniknil je bil v polpreteklo dobo, in vsi dogodki, veseli in žalostni, so se vrstili pred njim.

Kako je bilo še pred dobrimi tremi leti? Tistikrat je bil pač še vesel mladenič, poln lepih sanj, poln vere v lepo bodočnost. In kako tudi ne? Saj je imel njegov oče tam v rojstni vasi dobro založeno prodajalnico, imel poleg tega lepo posestvo, a on, Ivan je bil njegov edinec! Toda v pogubo mu je bilo to, da ni imel več matere! In nekega dne je bilo, ko se je zagledal v sosedovo Anko. Kdo je ne bi bil ljubil te krasne mladenke? Fantje so se topli zanjo, okoreli vdovci so jo zalezovali, a strah je bila celo nekaterim ljubosumnim zakonskim ženicam. Toda Anka se ni brigala za nobenega . . . Pač — Ivana se ni ogibala! Na skrivaj sta se začela shajati, ob vsaki priliki sta tičala skupaj in nazadnje sta se ljubila z vso dušo, z vsem ognjem prve nerazsodne ljubezni. Toda Anka je bila sirota; imeli so jo pri sosedu, ki ji je bil stric, samo za deklo. Ali oče Ivanu kdaj dopusti, da se vzameta? — Težko! —

Kmalu se je pa zgodilo nekaj povsem nepričakovanega — Ivanov oče je začel sam laziti za Anko in jo je — zasnuhil. Tedaj je pa strmeč zaznal, da se mu je skoro nadejati — vnuka! Hoj, to je bilo takrat vika in krika! To so bili lepi dnevi! — Starec je proklel sina, mu izplačal kot delež neznatno vsoto, in Ivan je moral zapustiti očetovo hišo . . .

Z vročenim mu denarjem si je napravil v oddaljeni vasici malo trgovino ter se poročil z Anko, ki mu je bila v tem že povila krepkega dečka. Toda Ivan ni bil ustvarjen trgovec — še predno so potekla tri leta, je moral trgovino pustiti; bil je ob novce, ki jih je bil vanjo vtaknil. — Vedno je še upal, da ga pokliče oče domov, ali kruto se je varal. Oče si ni hotel premisliti; poročil se je bil v tem z neko komaj dvajsetletno mladenko — pač menda samo iz jeze — in tako je izginilo Ivanu zadnje upanje . . .

Z malo preostalo vsotico je bil prišel Ivan pred par meseci v mesto, da bi si poiskal kako službo. Po cele dneve je tekal okoli ter vse iztaknil; toda čas ni bil ugoden — vse je bilo prenapolnjeno! A mala glavica se je krčila od dne do dne . . . Dnevi so potekali, za poletjem je nastopila zima. Zraven hrane je trebalo zdaj tudi gorkote. In zdaj niso trpeli samo izstradani želodčki, tudi noge in roke so se obsule z debelimi, temnordečimi ozebki. Vsaki novi dan je princsel novih skrbi, novih muk in bridkosti. Tako so romale vsaki teden manj potrebne stvari v zastavljalnico druga za drugo, in daleč ni bil več čas, ko je imela stati v kotu gola slamnica, ko ga vržejo z družino vred na cesto . . .

V to brezupno stanje jima je včeraj zasijal svetel žarek. In baš zdaj, ko so se mu vrstili vsi dogodki z elementarno silo pred duševnimi očmi — baš zdaj — kmalu — v tem hipu se odloči usoda njegova in njegove družine. — Oh, kako hvaležen bode tvorniškemu ravnatelju, ako se ga usmili, ako reši njegove ljube gladu in smrti! Kako vestno, kako natančno in s kako sveto potrpežljivostjo bode opravljal svojo službo! . . .

Solnce se je nagibalo že k zahodu; njegovi zadnji prameni so še z zlatom obsipali nekatere oddaljene strehe, a Anke še ni bilo domov.

Otrok v zibeli je bil polagoma zaspal, tudi deček na tleh se je bil zleknil po deskah in je rahlo smrčal. Ivan ga je zagrnil s staro, oguljeno suknjo, pristopil k oknu ter zrl v nastopajoči večer . . . Postajal je nemiren . . .

Tedaj so se pa odprla vrata, in vstopila je Anka. Bila je nenaravno bleda, izmučena in vzdvojena.

Hipoma je stala zraven Ivana, se tesno oklenila njegovega tilnika in zaihtela, da mu je pretreslo mozeg in kost.

»Torej nič?« je vzdihnil on.

Kako sta bila že navajena na ta vedni »nič«!

»Nič! — To se pravi — štirinajst dni imam pomisleka,« odgovori ona pretrgano, se nasloni na posteljo in zagrebe obraz v odejo.

»Pomisleka? Čemu pomisleka?« je ugibal Ivan in silil vanjo.

Zravнала se je pokoncu in dejala odločno:

»Čuj, Janček moj! Čemu bi ti skrivala? — Glej, služba ti je na razpolago — toda — cena zanjo je — visoka!«

Onemu se je začelo svitati. Stisnil je pesti in zaškrtal z zobmi:

»O, le povej, le povej,« je sikal s prisiljenim nasmehom, »cena zanjo si — ti — ti — tvoja čast! — Prokleti svet! Ti prokleti svet!« ...

3.

Tisto leto je bila huda zima. Snega sicer ni bilo, toda cele tedne je brila ostra burja, in pršele so po zraku dan za dnevom golomraznice iz nizke, okoli vrhov gora in gričev se plazeče meglene zástave. Sililo je skozi kožo, sililo skozi vsako še tako zadelano razo, sililo skoraj skozi zidove. — V podstrešnih izbah ni bilo prebiti, ako se ni kurilo noč in dan.

Anka je zdaj prečepela po cele dneve sama doma pri otrocih; kajti Ivan je letal po mestu, se ponujal povsod, tudi za najcenzurnejša, najtežja dela. Toda on ni bil sam; z njim vred se je plazila in moledovala od hiše do hiše še vedno kopica enakih mu nesrečnejev; odganjali so jih povsod. Le redek je bil dan, da so Ivana vzeli za par ur na kako delo, da je semtertja ujel morda kje kako desetico. Edina dobrota je bila še ta, da je imel plačano borno stanovanje še za celi mesec naprej . . .

Toda prišel je dan, ko ni bilo niti krajcarja več v žepu! Ko se je zjutraj zbudila Anka iz mučnih sanj, je bilo zadelano okno z debelimi ledenimi cveticami; voda v vrču je bila zmrznila, a pod ognjiščem je bilo samo še par drobnih polenc.

Na rahlo je odgrnila odejo, da ne bi zbudila otrok in moža, ki je bil stoprav proti jutru nekoliko zadremal od težkih, morečih skrbi. Počasi je zlezla na tla, a skozi razo v oknu je vlekla studena sapa, ji silila pod tanko nočno obleko, da se je začela tresti, kakor šiba na vodi. In ko se je oblačila v staro, volneno krilo z neko tiho naglico, je slišala, kako trepečejo z njo vred podnice pod nogami, kako se trese postelja, kako klopočejo prazni lonci na ognjišču.

Pristopila je k ognjišču. V nekem loncu je bilo še nekoliko mrzle, nezabeljene kaše od sinoči. Lahko bi jo bili pojedli sinoči, kajti nihče ni bil legel k počitku s popolnoma potolaženim želodcem, a mrvico je hotela prihraniti za lačne želodčke svoje dece za drugi dan.

Vzela je polenca v roke, jih ogledovala od vseh strani, kakor bi ji bila prirasla na srce. Že je bila odprla vratca, da bi jih vtaknila v ognjišče — toda ne! Počakati je treba, prehitro bi zgorela, in ko se otroka zbudita, bi že zopet bilo mrzlo!

Vtaknila je polenca zopet pod ognjišče. Oko se ji je zastrlo z neko skoro neprozorno meglo, na srce ji je legel kamen, in zopet je na tiho stopila k postelji, da bi na rahlo zlezla še enkrat pod odejo.

Ali tedaj je zajokal starejši otrok, takoj za njim se je zbudil mlajši, in odprl je oči tudi Ivan.

»Mrz je zunaj, le še spite,« je dejala Anka in tesneje je zavila odejo okoli njih.

Toda tu niso pomagale samo besede.

»Mamica, lačen sem,« je dejal deček in začel glasno jokati.

»Mama — acen —« je ponavljalo mlajše dete in zategnilo za starejšim.

A tudi Ivanu je bučalo po želodcu. Delalo se mu je kar slabo od glada. Stisnil je čeljusti trdo drugo ob drugo, si potegnil odejo čez glavo in se obrnil v zid.

Anka pa je stopila k ognjišču; s težkim srcem je vzela polence, zanetila in za silo segrela preostalo kašo. Bilo je je jedva za malo skledico. In stopila je z njo k postelji, vzela žlico, zajemala z njo in polnila ustca zdaj enemu, zdaj drugemu otroku.

Ko je bilo z jedjo že skoro pri kraju, je dejala možu:

»Ivan, še nekaj je kaše! Ali jo hočeš ti?«

»Še, mamica, še!« je vpil deček.

»'e, ma-ma, 'e,« je prosila deklica.

Ivan se je skrčil še tesneje in dejal:

»Otrokoma daj!«

In pitala ju je dalje, dokler ni bila skledica prazna.

»Tako, zdaj pa spita,« je dejala in ju zagrnila čez glavo, da ne bi videla dneva . . .

Tedaj pa sta se tudi Anki zašibili kolena, in prihajalo ji je vroče; mrzel pot ji je stopil na čelo, in — zlezla je zopet pod odejo ter se stisnila tudi sama v dve gube. —

Pred nekolikimi dnevi je bil očetu pisal Ivan, prignan od skrajnje sile, naj mu odpusti in pomaga v neznosni bedi. Danes je pričakoval odgovora.

In res — okoli devete ure je potrkal pismonoša na vrata. Željno je iztegnil Ivan po pismu drhtečo roko. Toda tedaj so mu plesale pred očmi na neznatni, odprti dopisnici te-le besede:

»Kdor tako spoštuje svojega očeta, ni vreden boljše usode!«

»Še enkrat poskusim po mestu,« reče črez nekoliko časa Ivan. Obleče se, vzame kepo ledu iz vrča in se drgne z njim po čelu in obrazu. Skoro nato je šel s tresočimi se nogami v mesto . . .

Anka je ostala zopet sama z otrokoma, ki sta še nekoliko časa spala, a potem hotela vstati in — jesti. Oblekla ju je, zapalila še zadnje polence in pristavila k ognju lonec — ledu. Ko se je ta raztajal in se voda za silo segrela, je poiskala v nekem kotu zadnji kosček sladkorja in ga vrgla v vodo.

»Morda ju to nekoliko segreje in potolaži, dokler ne pride Ivan. Saj Bog ne more biti tako neusmiljen, da bi nas zapustil popolnoma!«

Nalila je vsakemu skledico sladke vode, in otroka sta izpraznila željno vsaki svojo do zadnje kapljice. Toda kaj je to za celi dan?...

Zadnje polence je bilo zgorelo; v sobici je postalo mrzlo kakor prej. Burja je grozno bučala in stresala okno, ostrešje in zidovje. Otroka pa sta kričala, da ju zebe, in da sta tako hudo lačna. — Anki je krvavelo srce. Vzela je oba v naročje, ju stisnila na prsi ter počenila v kot za ognjišče, zagrnivši sebe in njiju s suknjo . . . Toda zazdelo se ji je, kakor bi prihajal danes ves ta studeni mraz od ognjišča, kakor bi bilo ognjišče samo krivo lakote in nesreče. In ostala je ter se preselila v drugi kot. A tudi tukaj ni bilo nič boljše, in lazila je iz kota v kot kakor v nekakem deliriju. Otroka pa sta vpila in vpila . . . Naposled sta vendarle zaspala na njenih prsih, a nizdoli po bledih ličjih so jima polzele še vedno solze, debele kakor leščniki . . .

V mraku se je opotekel Ivan v sobo.

»Nič?«

»Nič!« . . .

4.

Noč. Na jasnem nebu je plaval ščip ter blede svetlobo lil tudi v podstrešno sobo k Ivanovim. Tukaj je bilo vse tiho, čulo se je samo dihanje otrok, katera sta bila še nedavno lačna zaspala in sta še vedno ječala v spanju. Vsaki njiju preglasni vzdih je roditelja dirnil skozi srce, da se jima je krčilo in vilo v neznosnih bolih.

Ivan in Anka nista mogla spati, in niti na to nista več mislila, da bi vsaj zlezla zopet pod odejo in se tako segrela vsaj za silo. Mraz jima je rezal do kosti, a želodec se je krčil v dozdej neznanih bolečinah. Že dolgo se nista bila najedla do sitega, a danes nista imela v ustih niti mrvice . . .

Čepela sta vsaki v svojem kotu na tleh in se tiščala skrčeno, nepremično.

Kar se Ivanu hipoma zazdi ta soba popolnoma tuja. To pač ni njiju stanovanje, kjer zdaj čepita; to ni njiju postelja, katero tako mrtvaško obsevajo mesečni žarki, in to nista njiju otroka, ki vsaki hipec zaječita! Tuje, vse neznano, divje tuje! — In plašno se je oziral Ivan po sobici, kakor bi se bil priril vanjo tuj, hudoben človek, kanec umoriti drage mu svojce . . .

»Zblaznel bom!« je zastokal Ivan in vstal. Siloma in le z neizrečeno muko se je otesel teh nenaravnih prikazkov.

Pristopi k ženi, se dotakne njenih las z mrzlično svojo desnico, in le-ta nehote spolzi nizdoli čez sence po njenih licih, mehko, laskavo.

Tedaj je vstala tudi ona in mu pogledala v oko — nemo, obupno. A on ji prime desnico in jo rahlo vleče za seboj proti oknu.

Zapaha sta cvileče zaškripala, okno se je odprlo, a v sobo je silil nenavadno studen, žgoč nočni vzduh, pomešan z ostrim vonjem premogovim, ki se je širil od tvornic in kolodvorov.

In pomolil je glavo skozi odprtino ter se zagledal za nekoliko hipov tja doli, kjer se je v globočini prostiralo temno dvorišče nalik globokemu brezdnu.

In nehote se je ozrla tja doli tudi ona.

Streslo ju je — razumela sta se!

In objela sta drug drugega — krepko, tesno, in ustnice so se jima združile v dolg, vroč poljub.

»Česa še čakava?« je šepnil Ivan.

A ona se je prva zdramila. Molče je pokazala na speča otroka in rekla odločno:

»Ne! — Zaradi njiju!«

5.

»Ah, moja stara znanka je zopet tu! — To je lepo! — Ali se je premislila? — To je res lepo! — Saj res, štirinajst dni je imela pomisleka, in danes je štirinajsti dan! To je lepo!« je hohnjal tvor-
niški ravnatelj in se zoprno nasmihal Anki, ki ga je bila prišla prosit usmiljenja — brez moževe vednosti.

Komaj je bila prilezla do tukaj, tako so se ji šibile noge. Večkrat bi bila kmalu omamljena telebnila na mestni tlak, ko je stopicala mimo gostilnic in hotelov, odkoder se je širil po vzduhu prijetni vonj po gorkih, svežih jedilih.

Postajala je, se oprijemala, omagovala ... a zdaj je stala pred ravnateljem docela izmučena, zraven pa plaha, drhteča ...

Ko je gospod ravnatelj zvedel po slugi, da ga išče ženska, ji je velel takoj v sobo. — Bil je ravno pri kosilu in rezal je rumeno pečenko, prigrizoval lepo bleščečo solato in si natakal v kristalno čašo rujnega, penečega vinca.

Anki je zaplesala soba pred očmi in oprijela se je bližnjega stola. A takoj se je spustila pred ravnateljem na kolena, povzdignila roke in prosila s solzami v očeh:

»Usmilite se naju! — Dajte nama službo, sicer pogineva!«

Gospod ravnatelj je molče nadalje rezal pečenko in opazoval Anko. In ugajala mu je v tem položaju s povzdignjenima rokama! Skozi ozko in tanko njeno obleko je ugibal okrogle, polne, dasi od stradanja morda nekoliko upadle ude. In ta obraz, po katerem so lile solze, in ki je bil zdaj od razburjenosti zardel, se je svetil prozorno kakor voščeno jabolko.

Niti mislil ni več na jed; prevzela ga je bila strast in sklenil je, da zmaga, naj velja, kar hoče.

Toda zdaj je tudi strahoma zapazil, kaj je Anki, in bal se je, da mu ne omedli. To bi bilo jako sitno!

In Anka, ki je opazila to izpremembo na njegovem obrazu, je začela upati. Mislila je, da ga je prevzel vendar še pošten čut — čut usmiljenja.

»Usmilite se,« je ponavljala, »usmilite se!«

Ravnatelj je stopil k nji, jo prijel za roko, in takoj se ga je zopet polastila strast.

Anka je planila pokoncu, kakor bi jo bil pičil gad.

Ali oni je sikal:

»Glej, to je lepo! — Jaz naj ti dam vse, a vidva meni nič! To je lepo! — Samo besedo iz tvojih ust — in služba — lepa službica — vama je zagotovljena!«

Anka je zaječala, se iztrgala in zbežala proti vratom.

Tedaj je uvidel, da je treba premeniti taktiko.

Zastopi ji pot.

»Nič se ne bojte; ako nočete, se vam ne zgodi nič žalega. — Morda se da stvar uravnati drugače! — Sedite, da se pomeniva!« je dejal polutiho, priliznjeno.

Ni se mogla ustavljati; čutila je, da vsaki hip omahne.

A on ji je predložil krožnik ter porinil prednjo pečenko in solato.

»Vzemite, nikar se ne branite!«

In Anka se res ni mogla braniti, tudi ako bi bila hotela. S tresočo roko je prijela nož in vilice, rezala naglo, požirala hlastno.

»Koliko se jih je že oglasilo v tem času za službo!« je govoril ravnatelj. »Toda bili so večinoma starci s starimi ženami, in vseč mi ni bil nobeden. Vi pa ste mi ugajali od prvega trenutka.«

Toda Anka ni poslušala njegovih besed. Vsa mrtva je bila na slastne grižljaje!

Natočil ji je kozarec vina. Pokusila je požirek.

Kako ji je začela kri nagleje krožiti po žilah! Novo življenje jo je obšlo, in takoj se ji je zdel drugačen svet, kakor bi se bila prebudila iz dolgih, mučnih sanj, kakor bi bila prebila hudo, nevarno bolezen...

Pokusila je vino v drugič, v tretjič...

Oko ji je zažarelo, neka nepopisna slast ji je objemala ude. In tedaj se je v nji le še podvojilo veselje do življenja.

Kako lepo je tako življenje v takih-le sobah, kjer razširja peč iz kota tako prijetno, tako dobrodejno toploto! In kako nepopisno sladko je, ako ima človek vsaki dan poln želodec! In kako je šele lepo in veselo v taki gorkoti in pri polni skledi z otroki, s tako lepimi otroki, kakor sta njena! Ah, to so udobnosti življenja!

Tako jo je domišljivost vedno bolj odvajala v svoje kraljestvo in ji ustvarjala krasne podobe...

Toda hipoma jo je streslo... Spomnila se je bede, v kateri tiči doma mož, tičita otroka, in v katero se povrne kmalu tudi ona. Zrla je pred sabo v globoki prepad pod oknom svoje sobe na dvorišče, videla tam doli v krvi moža, razkosana otroka, za katerima leti tudi ona... kri ji zastane... Brr — ne... tega ne!

Ravnatelj natoči drugi kozarec, in ona pije, pije v dolgih požirkih.

Vino je storilo svojo dolžnost.

Neka razkošna omotica se je polasti; oči ji postanejo motne...

Z vidnim veseljem jo je opazoval ravnatelj; oči mu plamte.

»Še en kozarček, ne?«

»Zakaj ne?«

Na svojih licih je začutila mokro sapo ravnateljevo ter se stresla, toda braniti se ni mogla; vdala se je drhteče, z nekim topim, bedastim smehljajem okoli ustnic.

»In služba je najina, kaj ne?«

»Gotovo — tukaj je plača za mesec naprej — lahko takoj nastopita«, je govoril pol ure pozneje ravnatelj in jo silil iz sobe.

Zmešana, z različnimi nasprotujočimi si čustvi je stopala nizdoli po stopnicah, na ulico, še vedno nekako odtegnjena realnemu življenju.

6.

Ko je stopila Anka v podstrešno sobo, jo je presenetil nenavaden prizor.

Po sobi sta plesala otroka z velikimi kosi mrzle pečenke in kruha v rokah, Ivan je sedel na skrinji in zvečil takisto pečenko in kruh, a po sobi se je širila prijetna gorkota od železnega ognjišča, na katerem je veselo kipelo in vrelo meso v velikem loncu. In na oknu se je bleščal liter črnine!

Anka je obstala. A Ivan je skočil k nji, jo privzdignil s krepkimi rokami od tal in se zavrtel z njo po sobi, da se je vse treslo in šklopotalo.

»Konec je bede! Veselo življenje nas čaka! Skrajnji čas je bil!« je venomer ponavljal.

In izvlekel je pismo iz žepa, v katerem se mu je naznanilo, da je oče na smrtni postelji, in da mu je odpustil ter ga kliče domov, da bi prevzel posestvo. Pošilja mu takoj petdesetak za selitev. Svoji ženi, s katero se nista nikdar prav razumela, je zapustil samo kot in hrano v hiši.

Ivan sprva sam svojim očem ni verjel, da je možno kaj takega. Preveč je bil že okusil hudega. Toda petdesetak ga je poučil o istinitosti.

Opazoval je Anko, kako sprejme to novico. Čutil je, da je samemu veselja preveč; mora je deliti z njim tudi ona takisto burno, takisto popolno . . .

Toda Anka je stala na sredi sobe nema, zamišljena. Videti je bilo, kakor bi si siloma klicala v spomin nekatere dogodke, ki se vračajo sicer počasi, počasi, a z grozno istinitostjo . . .

Prijela se je za glavo, kakor bi ji prešinila možgane grozna bolečina, in viknila je s hripavim glasom:

»Prepozno!«

Nato je takoj zopet onemela . . . oči so se ji izbulile, okoli ustnic so ji stopile goste, belkaste pene.

Zblaznela je bila.

